

Зоя Шарлович – кандидат педагогічних наук, ад'юнкт, спеціаліст відділу профорієнтації та міжнародної співпраці Міжнародної Академії Прикладних Наук в Ломжі, Республіка Польща; докторантка Житомирського державного університету імені Івана Франка, Україна.

Коло наукових інтересів: розвиток професійної майстерності спеціалістів медсестринства у післядипломній освіті, освіта до-рослих, безперервний професійний розвиток.

✉ zoia.sharlovych@wsa.edu.pl

id <https://orcid.org/0000-0001-8115-9838>

УДК 378.046.4

<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2023-3-93-100>

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ СПЕЦІАЛІСТІВ МЕДСЕСТРИНСТВА ЧЕРЕЗ ОРГАНІЗАЦІЮ ПІСЛЯДИПЛОМНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

*«Я зроблю все, що в моїх силах, щоб підтри-
мувати і підвищувати рівень моєї професії»*

Ф. Найтінгейл «Клятва» [1].

Анотація. Організація освітнього процесу післядипломної підготовки спеціалістів медсестринства здійснюється на підставі законодавчих актів, нормативних документів і спрямована на виконання навчальних планів і навчальних програм відповідно до циклів спеціалізації і удосконалення. Для досягнення навчальних цілей, необхідним є використання сучасних організаційних підходів, новітніх освітніх і цифрових технологій, що забезпечить потреби слухачів в оновленні, отриманні нових знань; формуванні практичних умінь, оволодінні навичками, формуванні загальних і професійних компетенцій, які б відповідали міжнародним медсестринським стандартам і протоколам. Тісна співпраця закладів післядипломної медичної освіти і закладів практичної охорони здоров'я забезпечує можливість досягнення потреби суміжних галузей у безперервному навчанні спеціалістів медсестринства та розвитку їх професійної майстерності.

Зазначено, що для досягнення мети щодо розвитку професійної майстерності спеціалістів медсестринства необхідно опиратися на законодавчу і нормативну базу, яка регулює діяльність у сфері післядипломної освіти. Водночас у закладах медичної освіти та їх структурних підрозділах, які надають післядипломні послуги, необхідно вивчати попит закладів практичної охорони здоров'я; швидко реагувати, постійно оновлювати і доповнювати навчальні плани і навчальні програми, відповідно до вимог часу та інтенсивних змін і розвитку медицини; удосконалювати практичну складову на доклінічному етапі з розгортанням сучасних, добре обладнаних доклінічних симуляційних кабінетів і центрів; залучати до викладання фахівців, які мають досвід практичної роботи на медсестринських посадах в закладах практичної охорони здоров'я.

Ефективна організації післядипломного навчання спеціалістів медсестринства, створення інноваційного освітнього простору, спрямування на пошук продуктивних форм, методів і засобів організації безперервної професійної освіти, сприятиме розвитку професійної майстерності спеціалістів медсестринства.

Ключові слова: післядипломна освіта, спеціалісти медсестринства, заклади фахової передвищої і вищої освіти, безперервна професійна підготовка, організація освітнього процесу, розвиток професійної майстерності.

Постановка проблеми В Україні надається особлива увага пріоритетності всіх рівнів професійної освіти і системи охорони здоров'я, високоякісної підготовки кадрового потенціалу, адже соціально-економічне благополуччя спільноти, її індивідуальне і популяційне здоров'я залежить, певною мірою, від якості надання медичної (медсестринської) допомоги. Для суспільного розвитку кожної країни важливим є збереження генофонду, наявність достатньої кількості людських ресурсів, подовження тривалості життя і професійної діяльності. Однією з умов для забезпечення перелічених запитів населення є покращення медичної (медсестринської) допомоги, широкого впровадження здорового способу життя, безперервний професійний розвиток медичних працівників, здатних надавати високоякісну медичну допомогу і здійснювати різноманітні профілактичні заходи за для збереження здоров'я та забезпечення якості життя населення. Все це можливе за умови тісної співпраці між замовниками і структурними підрозділами фахової передвищої і вищої освіти, які надають освітні послуги з післядипломної освіти. З цією метою необхідно об'єднати зусилля педагогічної і медичної галузей у створенні всіх передумов післядипломної підготовки, безперервного професійного розвитку медичних кадрів для системи практичної охорони здоров'я, які б мали перспективи розвитку професійної майстерності впродовж практичної діяльності та могли якісно надавати медичні (медсестринські) послуги населенню.

Аналіз останніх досліджень. Дослідники, науковці, науково-педагогічні працівники закладів освіти і охорони здоров'я постійно працюють над питанням реформування післядипломної медичної освіти. Серед зарубіжних дослідників, які працюють над вдосконаленням сестринської справи, безперервного професійного розвитку медсестер варто відзначити М. Viljoen, I. Coetzee, T. Heyns (2022).

Ma'en Zaid Abu-Qamar, Caroline Vafeas, Beverley Ewens, Manonita Ghosh, Deborah Sundin (2020) здійснили аналіз впливу післядипломної освіти спеціалістів медсестринства на результати роботи медичних сестер і пацієнтів в процесі систематичного огляду. Культурну компетентність досліджують D. Zarzyck, A. Chrzan-Rodak, J. Bąk, B. Niedorys-Karczmarczyk, B. Ślusarska (2020). М. Machul, B. Dobrowolska (2023) описали роль здібностей до піклування і компетентності у сфері духовної опіки в палативній медицині серед польських медсестер.

Як здійснювати підготовку медичних кадрів, упроваджувати сучасні інноваційні педагогічні технології, розробляти протоколи і стандарти з медсестринської допомоги і догляду за хворими пацієнтами; формувати компетенції і розвивати професійну майстерність, – питання, які не втрачають свою актуальність. Так, С. Гордійчук (2016) працює над створенням стандартів нового покоління щодо якості медичної освіти; М. Головчак і Н. Дуб (2022) досліджують перспективи реалізації в Україні міжнародної практики у підготовці медичних сестер за дуальною системою освіти; Т. Закусилова (2016) зосередилася над дослідженням педагогічних умов формування професіоналізму медичних сестер; З. Шарлович (2023) досліджує розвиток професійної майстерності спеціалістів медсестринства у післядипломній освіті через інтерактивні форми самоосвіти, безперервного особистісного і професійного післядипломного удосконалення, залежності впливу професіоналізму науково-педагогічних і педагогічних працівників на розвиток професійної майстерності спеціалістів медсестринства у післядипломній освіті (Шарлович, 2023а, Шарлович, 2023б).

У проєкті Стратегії розвитку системи охорони здоров'я України до 2030 року (2022) звертається увага на покращення системи підготовки медичних працівників за міжнародними стандартами; диференціацію діяльності спеціалістів медсестринства, збільшення їх практичної підготовки, створення умов для їх професійного розвитку. Серед ключових завдань, виписаних в п. 5.5. Кадрові ресурси системи охорони здоров'я (КРОЗ), є пропагування серед спеціалістів медсестринства безперервного професійного розвитку, «розширення кваліфікаційних вимог до медичних сестер / братів», забезпечення доступу до університетських клінік і симуляційних центрів для здобуття і доведення до автоматизму практичних навичок (Стратегія, 2022).

Мета і завдання статті. Проаналізувати законодавчу і нормативну базу щодо організації післядипломного освітнього процесу та окреслити її роль і значення в розвитку професійної майстерності спеціалістів медсестринства.

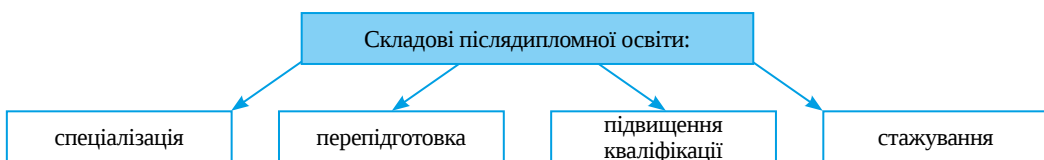
Основні методи дослідження. Для досягнення поставленої мети у статті було використано теоретичні методи: аналіз, порівняння, співставлення, узагальнення, синтез.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для успішної і продуктивної діяльності будь-якої галузі необхідні добре підготовлені, високоосвідчені працівники, які можуть і будуть якісно і в повній мірі виконувати завдання згідно посадових обов'язків. Особлива увага зосереджена на медичних працівниках, адже вони надають лікарські і медсестринські послуги, спрямовані на відновлення, збереження та покращення здоров'я населення. Кожна людина, звертаючись до закладу охорони здоров'я, має надію, що її лікує, обслуговує, доглядає, нею опікується фахівець з високим рівнем професійної підготовки; що медичний працівник має знання, уміння, навички, компетенції, які відповідають кваліфікаційній характеристиці спеціальності та займаній посаді. Саме тому так важливо підвищувати і підтримувати свій професійний рівень, адже пацієнти ввіряють медичним працівникам найдорожче, – своє життя і здоров'я.

Відповідно до ст. 60. Закону України «Про вищу освіту» встановлено, що заклади вищої освіти повинні «проводити наукову, науково-технічну, інноваційну та / або методичну діяльність, забезпечувати організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей», а також визначено, що післядипломна освіта це «спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення та оновлення її професійних знань, умінь і навичок або отримання іншої професії, спеціальності на основі здобутого раніше освітнього рівня та практичного досвіду» (Закон України, 2014). У закладах фахової передвищої освіти також передбачені підрозділи з післядипломної освіти та освіти впродовж життя, а до осіб, які навчаються у ЗФПВО, належать і слухачі, які «отримують освітні послуги післядипломної освіти, безперервного професійного розвитку, зокрема за програмами освіти дорослих» (Закон України, 2019).

Освіта дорослих передбачає післядипломну, професійне навчання дипломованих спеціалістів, курси підвищення кваліфікації і / або перепідготовки, безперервний професійний розвиток, тощо (Закон України, 2017). Кожна особа може самостійно визначатися, відповідно до своїх інтересів, бачення і потреб, у якому закладі, у який спосіб і як саме здобувати освіту в дорослому віці.

Якраз післядипломна освіта і є інтересом нашого дослідження щодо розвитку через неї професійної майстерності медсестер. Основні складові післядипломної освіти представлено на рис. 1 (Закон України, 2017).

Джерело: п. 6. ст. 18. Освіта дорослих Закону України Про освіту, 2017.

Рис. 1. Складові післядипломної освіти.

Що стосується післядипломної освіти у сфері охорони здоров'я, то до неї належать також інтернатура і лікарська резидентура, але ця норма стосується тільки лікарських спеціальностей і не застосовується до спеціалістів медсестринства.

Безперервним професійним розвитком працівників сфери охорони здоров'я є «безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей працівників сфери охорони здоров'я, що дає їм змогу підтримувати або підвищувати рівень професійної діяльності відповідно до потреб сфери охорони здоров'я» (Постанова Кабінету Міністрів, 2021).

Необхідність безперервної освіти медичних працівників – це не тільки право, але і обов’язок кожного медичного працівника, що підтверджує МОЗ України. Так, згідно ст. 77. Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров’я» (1993), кожен медичний працівник має право на підвищення кваліфікації, здійснення перепідготовки не рідше одного разу на п’ять років у відповідних закладах та установах післядипломної освіти, а відповідно пп. 1 п. 1 ст. 78 встановлено, що постійне підвищення рівня професійних знань та майстерності є професійним обов’язком медичних працівників (Закон України, 1993). Постійне професійне удосконалення вбереже медичних працівників від непрофесійних дій, неналежного виконання ними своїх професійних обов’язків, недопущення професійних помилок, за що навіть передбачена кримінальна відповідальність (2001) ст. 140 КК України (Кримінальний кодекс, 2001).

Результати підвищення кваліфікації (спеціалізації, тематичного удосконалення) в закладах (підрозділах) підвищення кваліфікації враховуються під час проведення атестації (Наказ МОЗ, 2007). І хоча на час воєнного стану атестація спеціалістів медсестринства призупинена (Наказ МОЗ, 2022), проте вона не єдиний мотиваційний аргумент для власного професійного зростання.

Провайдери освітніх послуг повинні постійно створювати таке овітне середовище, в якому б не було жодних бар’єрів і перешкод для здобуття післядипломної освіти. Слухачам мають бути забезпечені рівні можливості для підвищення кваліфікації та опанування додаткових компетентностей. На жаль, післядипломна та неформальна освіта можуть бути недоступними через фінансову складову, де слухачі повинні самостійно оплачувати за послугу післядипломної освіти (Розпорядження МОЗ, 2021).

Важливим є використання цифрових технологій в освітньому процесі. Про ефективність їх застосування у закладах вищої освіти підтверджують результати дослідження З. Шарлович, Л. Вільчинської, С. Данилюка, Б. Губи і Г. Задільської (2023), що сприятиме розвитку професійної майстерності. Беручи до уваги освітні особливості учасників освітнього процесу, потрібно створювати для них дистанційні форми здобуття освіти та застосовувати технології дистанційного навчання. Однак, такий підхід не завжди супроводжується паралельним навчанням цифровим навичкам, що може стати певною перешкодою при введенні цифрових технологій в освітній процес (Розпорядження МОЗ, 2021).

Донедавна вважалося, що медична сестра здійснює лише залежну від лікаря діяльність. Спеціаліст медсестринства сьогодні, окрім виконання призначень лікаря, проведення спостереження і догляду за пацієнтами, здійснює діагностичні і лікувальні втручання; призначає ліки і виписує рецепти, консультує і навчає пацієнтів та їх родин, асистує лікарю під час оперативних втручань і лікувальних маніпуляцій, тощо. Із початком підготовки медичних сестер рівня бакалавр і магістр, змінилися і їх кваліфікаційні характеристики, розширилося коло професійних обов’язків і повноважень, частина лікарських функцій теж перейшла до медичної сестри. Такий підхід прирівняв професійну підготовку спеціалістів медсестринства до європейських стандартів.

Як бачимо, спеціаліст медсестринства є кваліфікованим, самостійним працівником закладів практичної охорони здоров’я, який у професійній діяльності керується законодавчими актами, нормативними документами, медсестринськими протоколами і стандартами надання медсестринської допомоги. Здійснення медсестринського процесу вимагає високого рівня особистісних якостей; побудови діяльності на етико-деонтологічних і моральних принципах взаємовідносин; необхідних медичних знань, практичних умінь і навичок, загальних і професійних компетенцій; оволодіння до автоматизму маніпуляційною технікою.

Для того, щоб спеціаліст медсестринства відповідав сучасним вимогам до медсестринської спеціальності, потрібно наполегливо працювати над собою, бути в постійному пошуці новітньої наукової інформації щодо розвитку і впровадження медичних, медсестринських технологій, прагнути до особистісного і професійного зростання. Цьому мають сприяти заклади медичної освіти, яким необхідно удосконалювати систему післядипломної медичної освіти (Наказ МОЗ, 2022), диференційно підходити до змістового наповнення всіх форм безперервного професійного розвитку фахівців за ступенями і рівнями їх освіти.

Висновки. Розуміючи значущість медсестринської спеціальності, ролі медичної сестри в одужанні пацієнта, пропагуванні здорового способу життя, ми переконані, що надважливим завданням професійної освіти дорослих є розвиток професійної майстерності спеціалістів медсестринства у післядипломній освіті, що і стало предметом нашого дослідження та має перспективи подальших розвідок в обраному напрямі.

Проблема післядипломної освіти спеціалістів, як складова освіти дорослих, потребує особливої, пильної уваги усієї системи національної медсестринської освіти. Пріоритетне осмислення, узагальнення наукових досліджень; систематизація освітніх і навчальних концептів; розроблення педагогічних, методичних, дидактичних інструментів, спрямованих на формування когнітивних та некогнітивних освітніх здобутків слухачів, стане великим поштовхом для розвитку професійної майстерності спеціалістів медсестринства у післядипломній освіті, а їх реалізація є важливим перспективним кроком у подальших дослідженнях.

Використані джерела

- Всеосвіта. (2019). 12 травня – Міжнародний День медсестри. <https://vseosvita.ua/library/embed/01008caz-cbc8.doc.html>
- Головчак, М. І., Дуб, Н. Є. (2022). Дуальна освіта упідготовці медичних сестер: Міжнародна практика і перспективи реалізації в Україні. *Демократичне врядування*, 2 (30), 86–97. <https://doi.org/10.23939/dg2022.02.086> <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2023/jan/29801/verstkazdoi-88-99.pdf>
- Гордійчук, С. (2016). Створення стандартів нового покоління у забезпеченні якості медичної освіти. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*, 1–2, 121–126. http://nbuv.gov.ua/UJRN/NPO_2016_1-2_25
- Закон України (1993). Основи законодавства України про охорону здоров'я (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, №4, ст.19) Документ 2801-ХІІ, підстава– 3191-ІХ https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12?find=1&text=%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F+%D0%BA%D0%B2%D0%B0%23w1_1#Text
- Закон України (2017). Про освіту (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, №38–39, ст.380) https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19?find=1&text=%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B8+%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B8+%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8%23w1_1
- Закон України (2019). Про фахову передвищу освіту (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, №30, ст.119) https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19?find=1&text=%D0%BF%D1%96%D1%81%D0%B%D1%8F%D0%B4%D0%B8%D0%BF%D0%BB#w1_1
- Закон України Про вищу освіту (2014). (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, №37–38, ст.2004) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
- Закусилова, Т. О. (2016). Педагогічні умови формування основ професіоналізму майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки. *Молодий вчений*, 7, 407–410. http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_7_98
- Кримінальний кодекс України. (2001). Стаття 140. Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником. https://kodeksy.com.ua/kriminal_nij_kodeks_ukraini/statja-140.htm
- Наказ (2007) МОЗ України від 23.11.2007 №742 Про атестацію молодших спеціалістів з медичною освітою. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1368-07#Text>
- Наказ (2022) МОЗ України від 04.08.2022 №1415 Про особливості атестації працівників сфери охорони здоров'я та продовження терміну дії сертифікатів спеціаліста, посвідчень про кваліфікаційну категорію в період дії воєнного стану. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0888-22#Text>
- Наказ (2022) МОЗ України від 10.11.2022 №2016 «Про подальше удосконалення системи післядипломної освіти та безперервного професійного розвитку фахівців з фаховою передвищою, початковим рівнем (короткий цикл) та першим (бакалаврським) рівнем вищої медичної і фармацевтичної освіти та магістрів з медсестринства». <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-10112022--2016-pro-podalshe-udoskonalennja-sistemi-pisljadiplomnoi-osviti-ta-bezperernvogo-profesijnogo-rozvitku-fahivciv-z-fahovoju-peredvischoju-pochatkovim-rivnem-kortkij-cikl-ta-pershim-bakalavrskim-rivnem-vischoi-medichnoi>
- Постанова Кабінету Міністрів України (2021) від 14 липня 2021 р. №725 Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку медичних та фармацевтичних працівників. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/725-2021-%D0%BF#n27>

- Розпорядження (2021) МОЗ України Кабінет Міністрів України від 14квітня 2021 р. №366-р Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору вУкраїні на період до 2030 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80/conv#Text>
- Стратегія розвитку системи охорони здоров'я до 2030 року (2022). Проект 23лютого 2022 року. Фіналізований та погоджений членами Міжсекторальної робочої групи зпитань розробки Стратегії розвитку системи охорони здоров'я до 2030 року. <https://moz.gov.ua/uploads/ckeditor/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F/UKR%20Health%20Strategy%20Feb%2024.2022.pdf>
- Шарлович, З. П. (2023b). Самоосвіта як важлива складова безперервного особистісного іпрофесійного розвитку фахівця. *Teoria imetodyka doskonalenia zawodowego kadry akademickiej jako elementu kształcenia ustawicznego w systemie szkolnictwa wyższego, nauki ipraktyki pedagogicznej*. Tom 1: Zbiór prac naukowych / Redakcja naukowa Zoia Sharlovych.– Łomża, Wydawnictwo: MANS w Łomży, 207–213. ISBN978-83-967643-2-4 <https://doi.org/10.58246/KVGQ4966>
- Шарлович, З. П. (2023a). Вебінар як інтерактивна форма післядипломної освіти ісамоосвіти для розвитку професійної майстерості фахівця. *Rozwój zawodowy iintegracja uczestników procesu edukacyjnego z europejską przestrzenią edukacyjną: materiały z Międzynarodowego webinarium naukowo– praktycznego*, Łomża-Cherson, 18.04.2023r. Redakcja naukowa Andrzej Borusiewicz, Zoia Sharlovych.– Wydawnictwo: MANS w Łomży, 127–133. https://mans.edu.pl/fcp/iOEUFzs9BjEkLTg1Y1BSeON_YAVTHwIIOglaTAIABCrvRQMEOjBBaHICPX-NtSBk6PjyBV4RBDYnD1cYTk8cOjYCEg/2/public/wydawnictwa/zbiór_prac_naukowych_18042023-1.pdf
- Abu-Qamar*, Ma'en Zaid; Vafeas, Caroline; Ewens, Beverley; Ghosh, Manonita; Sundin, Deborah. (2020). Post-graduate nurse education and the implications for nurse and patient outcomes: A systematic review. *Nurse Education Today* Vol. 92, September 2020, 104489. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S026069171931384X?via%3Dihub>
- https://www.researchgate.net/publication/344729283_Nurse_Cultural_Competence-cultural_adaptation_and_validation_of_the_Polish_version_of_the_Nurse_Cultural_Competence_Scale_and_preliminary_research_results#fullTextFileContent
- Mac hul, M., Dobrowolska, B. (2023). Spiritual care competence and caring abilities among Polish nurses: a correlation descriptive study. *Palliative Medicine in Praktik*. 10.5603/PMPI.a2023.0022 Published online: 2023–06–29. https://www.researchgate.net/publication/372561996_Spiritual_care_competence_and_caring_abilities_among_Polish_nurses_a_correlation_descriptive_study [accessed Aug 18 2023].
- Sharlovych, Zoia; Vilchynska, Liudmyla; Danylyuk, Serhiy; Huba, Bohdan, and Zadiliska, Halyna. (2023) Digital Technologies as a Means of Improving the Efficiency of Higher Education. *International Journal of Information and Education Technology*, vol. 13, №. 8, pp. 1214–1221. doi: 10.18178/ijiet.2023.13.8.1923. <http://www.ijiet.org/show-191-2528-1.html>
- Viljoen, M., Coetzee, I., Heyns, T. (2017). Critical Care Nurses' R Easons For Poor Attendance. *A Continuous Professional Development Programajcc American Journal Of Critical Care*. American Association of Critical-Care Nurses. January 2017, Volume 26, №. 1 ©2017 <https://doi.org/10.4037/ajcc2017412> https://repository.up.ac.za/bitstream/handle/2263/59701/Viljoen_Critical_2017.pdf?sequence=4
- Zarzycka, D., Chrzan-Rodak, A., Bał, J., Niedorys-Karczmarczyk, B., Ślusarska, B. (2020). Nurse Cultural Competence-cultural adaptation andvalidation of the Polish version of the Nurse Cultural Competence Scale and preliminaryresearch results. *PLoS ONE*15(10): e0240884. [accessed Aug 18 2023]. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0240884>

References

- Vseosvita. (2019). 12 travnya– Mizhnarodny`j Den` medsestry`. <https://vseosvita.ua/library/embed/01008caz-cbc8.doc.html> (inUkrainian).
- Golovchak, M. I., Dub, N.Ye. (2022). Dual`na osvita u pidgotovci medy`chny`x sester: Mizhnarodna prakty`ka iperspekty`vy` realizaciji v Ukraini. *Demokraty`chne vryaduvannya*, 2 (30), 86–97. <https://doi.org/10.23939/dg2022.02.086> <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2023/jan/29801/verstkazdoi-88-99.pdf> (inUkrainian).
- Gordijchuk, S. (2016). Stvorennya standartiv novogo pokolinnyia u zabezpechnni yakosti medy`chnoyi osvity`. Neperervna profesijna osvita: teoriya iprakty`ka, 1–2, 121–126. http://nbuv.gov.ua/UJRN/NPO_2016_1-2_25 (inUkrainian).
- Zakon Ukrainy`ny` (1993). *Osnovy` zakonodavstva Ukrainy`ny` pro oxoronu zdorov`ya (Vidomosti Verxovnoyi Rady` Ukrainy`ny` (VVR), 1993, # 4, st.19) Dokument 2801-XII, pidstava– 3191-IX* <https://zakon.rada.gov.ua/laws/>

show/2801-12?find=1&text=%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F+%D0%BA%D0%B2%D0%B0%23w1_1#Text (inUkrainian).

Zakon Ukrainy (2017). Pro osvitu (Vidomosti Verxovnoyi Rady` (VVR), 2017, # 38–39, st.380) https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19?find=1&text=%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B8+%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B8+%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8%23w1_1 (inUkrainian).

Zakon Ukrainy (2019). Pro faxovu peredvy`shhu osvitu (Vidomosti Verxovnoyi Rady` (VVR), 2019, # 30, st.119) https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19?find=1&text=%D0%BF%D1%96%D1%81%D0%B%D1%8F%D0%B4%D0%B8%D0%BF%D0%BB#w1_1 (inUkrainian).

Zakon Ukrainy` Pro vy`shhu osvitu (2014). (Vidomosti Verxovnoyi Rady` (VVR), 2014, # 37–38, st.2004) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (inUkrainian).

Zakus`lova, T. O. (2016). Pedagogichni umovy` formuvannya osnov profesionalizmu majbutnix medy`chny`x sester u procesi faxovoyi pidgotovky`. *Molody`j vcheny`j*, 7, 407–410. http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_7_98 (inUkrainian).

Kry`minal`ny`j kodeks Ukrainy`. (2001). Statya 140. Nenalezhne vy`konannya vy`konannya profesijny`x obov`yazkiv medy`chny`m abo farmacevty`chny`m pracivny`kom. https://kodeksy.com.ua/kriminal_nij_kodeks_ukraini/statja-140.htm (inUkrainian).

Nakaz (2007) MOZ Ukrainy` vid 23.11.2007 # 742 Pro atestaciyu molodshy`x specialistiv z medy`chnoyu osvitoju. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1368-07#Text> (inUkrainian).

Nakaz (2022) MOZ Ukrainy` vid 04.08.2022 # 1415 Pro osoby`vosti atestaciyi pracivny`kiv sfery` oxorony` zdorov`ya ta prodovzhennya terminu diyi serty`fikativ specialista, posvidchen` pro kvalifikacijnu kategoriyu v period diyi voyennogo stanu. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0888-22#Text> (inUkrainian).

Nakaz (2022) MOZ Ukrainy` vid 10.11.2022 # 2016 «Pro podal`she udoskonalennya sy`stemy` pislady`plomnoyi osvity` ta bezperernogo profesijnogo rozvy`tku faxivciv z faxovoyu peredvy`shhoyu, pochatkovy`m rivnem (korotky`j cy`kl) ta pershy`m (bakalavr`ky`m) rivnem vy`shhoyi medy`chnoyi ifarmacevty`chnoyi osvity` ta magistriv z medsestry`nstva». <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-10112022-2016-pro-podalshe-udoskonalennya-sistemi-pisljadiplomnoi-osviti-ta-bezperernogo-profesijnogo-rozvitku-fahivciv-z-fahovuju-peredvischoju-pochatkovim-rivnem-korotkij-cikl-ta-pershim-bakalavrskim-rivnem-vischoi-medichnoi> (inUkrainian).

Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy` (2021) vid 14 ly`pnja 2021 r. # 725 Pro zatverdzhennya Polozhennya pro sy`stemu bezperernogo profesijnogo rozvy`tku medy`chny`x ta farmacevty`chny`x pracivny`kiv. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/725-2021-%D0%BF#n27> (inUkrainian).

Rozporyadzhennya (2021) MOZ Ukrainy` Kabinet Ministriv Ukrainy` vid 14 kvitnya 2021 r. # 366-r Pro sxvalennya Nacional`noyi strategiyi iz stvorennja bezbar`yernogo prostoru v Ukraini na period do 2030 roku. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80/conv#Text> (inUkrainian).

Strategiya rozvy`tku sy`stemy` oxorony` zdorov`ya do 2030 roku (2022). Pproyekt 23 lyutogo 2022 roku. Finalizovany`j ta pogodzheny`j chlenamy` Mizhsektoral`noyi robochoyi grupy` z py`tan` rozrobky` Strategiyi rozvy`tku sy`stemy` oxorony` zdorov`ya do 2030 roku. <https://moz.gov.ua/uploads/ckeditor/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F/UKR%20Health%20Strategy%20Feb%2024.2022.pdf> (inUkrainian).

Sharlovy`ch, Z. P. (2023b). Samoosvita yak vazhly`va skladova bezperernogo osoby`stisnogo iprofesijnogo rozvy`tku faxivcya. Teoria imetodyka doskonalenia zawodowego kadru akademickiej jako elementu ksztalcenia ustawicznego w systemie szkolnictwa wy`szego, nauki ipraktyki pedagogicznej. Tom 1: Zbiór prac naukowych / Redakcja naukowa Zoia Sharlovy`ch.– Łomża, Wydawnictwo: MANS w Łomży, 207–213. ISBN978-83-967643-2-4 <https://doi.org/10.58246/KVGQ4966> (inUkrainian).

Sharlovy`ch, Z. P. (2023a). Vebinar yak interakty`vna forma pislady`plomnoyi osvity` isamoosvity` dlya rozvy`tku profesijnoyi majsterosti faxivcya. Rozwój zawodowy iintegracja uczestników procesu edukacyjnego z europejską przestrzenią edukacyjną: materiały z Międzynarodowego webinarium naukowo– praktycznego, Łomża-Cherson, 18.04.2023r. Redakcja naukowa Andrzej Borusiewicz, Zoia Sharlovy`ch.– Wydawnictwo: MANS w Łomży, 127–133. https://mans.edu.pl/fcp/iOEUFz9BjEklTg1Y1BSe0N_YAVTHwII0gIaTAIABCRvRQMEQjBBaHICPXNtSBk-6PjyBV4RBDYnD1cYTk8OjYCEg/2/public/wydawnictwa/zbiór_prac_naukowych_18042023-1.pdf (inUkrainian).

Abu-Qamar*, Ma`en Zaid; Vafeas, Caroline; Ewens, Beverley; Ghosh, Manonita; Sundin, Deborah. (2020). Postgraduate nurse education and the implications for nurse and patient outcomes: A systematic review. *Nurse Education Today*

Vol. 92, September 2020, 104489. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S026069171931384X?via%3Dihub>

https://www.researchgate.net/publication/344729283_Nurse_Cultural_Competence-cultural_adaptation_and_validation_of_the_Polish_version_of_the_Nurse_Cultural_Competence_Scale_and_preliminary_research_results#fullTextFileContent (inEnglish).

Mac hul, M., Dobrowolska, B. (2023). Spiritual care competence and caring abilities among Polish nurses: a correlation descriptive study. *Palliative Medicine in Praktik*. 10.5603/PMPI.a2023.0022 Published online: 2023–06–29. https://www.researchgate.net/publication/372561996_Spiritual_care_competence_and_caring_abilities_among_Polish_nurses_a_correlation_descriptive_study [accessed Aug 18 2023]. (inEnglish).

Sharlovych, Zoia; Vilchynska, Liudmyla; Danylyuk, Serhiy; Huba, Bohdan, and Zadilska, Halyna. (2023) Digital Technologies as a Means of Improving the Efficiency of Higher Education. *International Journal of Information and Education Technology*, vol. 13, №. 8, pp. 1214–1221. doi: 10.18178/ijiet.2023.13.8.1923. <http://www.ijiet.org/show-191-2528-1.html> (inEnglish).

Viljoen, M., Coetzee, I., Heyns, T. (2017). Critical Care Nurses' Reasons For Poor Attendance. *A Continuous Professional Development Program* *ajcc American Journal Of Critical Care*. American Association of Critical-Care Nurses. January 2017, Volume 26, №. 1 ©2017 <https://doi.org/10.4037/ajcc2017412> https://repository.up.ac.za/bitstream/handle/2263/59701/Viljoen_Critical_2017.pdf?sequence=4 (inEnglish).

Zarzycka, D., Chrzan-Rodak, A., Bąk, J., Niedorys-Karczmarczyk, B., Ślusarska, B. (2020). Nurse Cultural Competence-cultural adaptation and validation of the Polish version of the Nurse Cultural Competence Scale and preliminary research results. *PLoS ONE*15(10): e0240884. [accessed Aug 18 2023]. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0240884> (inEnglish).

Zoia Sharlovych, PhD in Pedagogy, Associate Professor at the International Academy of Applied Sciences in Łomża, Poland.

Research interests: development of professional skills of nursing specialists in postgraduate education, adult education, continuous professional development.

DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL SKILLS OF NURSING SPECIALISTS THROUGH THE ORGANIZATION OF THE POSTGRADUATE EDUCATIONAL PROCESS

Abstract. The organization of the educational process of postgraduate training of nursing specialists is carried out on the basis of legislative acts, regulatory documents and is aimed at the implementation of curricula and training programs in accordance with the cycles of specialization and improvement.

To achieve the educational goals, it is necessary to use modern organizational approaches, the latest educational and digital technologies to meet the needs of students in updating, gaining new knowledge; developing practical skills, mastering skills, forming general and professional competencies that would meet international nursing standards and protocols. Close cooperation between postgraduate medical education institutions and practical healthcare institutions ensures that the needs of related industries for continuous training of nursing professionals and development of their professional skills are met.

It is noted that in order to achieve the goal of developing the professional skills of nursing specialists, it is necessary to rely on the legislative and regulatory framework that regulates activities in the field of postgraduate education. At the same time, medical education institutions and their structural subdivisions that provide postgraduate services need to study the demand of practical healthcare institutions; respond quickly, constantly update and supplement curricula and training programs in accordance with the requirements of time and intensive changes and development of medicine; improve the practical component at the preclinical stage with the deployment of modern, well-equipped preclinical simulation rooms and centers; involve specialists with experience in practical work in nursing to teach.

Effective organization of postgraduate training of nursing specialists, creation of an innovative educational space, focus on the search for productive forms, methods and means in the organization of continuing professional education will contribute to the development of professional skills of nursing specialists.

Keywords: postgraduate education, nursing specialists, institutions of professional higher education, continuous professional training, organization of the educational process, development of professional skills.